

Innhold

FORORD	11	
KAPITTEL 1		
FORVALTNINGEN I DET POLITISKE SYSTEMET: OPPGAVER, VERDIER OG		
ANALYTISK PERSPEKTIV	13	
Politikkens nødvendighet	13	
Oppgavefordelingen i det politiske systemet – forvaltningens rolle	14	
Forvaltningens verdigrunnlag	18	
Et organisasjonsperspektiv på de forvaltningsansattes handlemåte	20	
Oppsummering	26	
KAPITTEL 2		
SENTRALFORVALTNINGENS HISTORISKE UTVIKLING		28
Organisering: viktige prinsipielle spørsmål og sentrale aktører	28	
Administrasjonsordningen før 1814	30	
Gjennombruddet for en hierarkisk sentraladministrasjon i 1814	30	
1814–1884: framveksten av de første direktoratene	31	
1884–1940: nye departementer og ny direktoratsløsning	32	
1940–1945: okkupasjonsmakt og eksilregjering	34	
1945–1975: samlede planer og frittstående direktorater	34	
1975–2000: fra indre til ytre fristilling	41	
Reformprogrammer og forvaltningsendringer	44	
2000–2021: en kompleks og hybrid utvikling	44	
Oppsummering	47	
KAPITTEL 3		
SENTRALFORVALTNINGEN: ORGANISASJON OG POLITIKK		52
Innledning	52	
Departements- og direktoratsstrukturen	53	
Statlige tilsyn	61	
Statlige selskaper og foretak	63	
Avslutning	67	

KAPITTEL 4

PROSEDYRER I STATSFORVALTNINGEN	71
Innledning	71
Ansvarliggjøring	72
Regelstyring og saksbehandling	73
Deregulering og mål- og resultatstyring	76
Budsjett- og økonomistyringssystem	77
Hvordan statsbudsjettet er oppbygd	78
Hvordan statsbudsjettet blir fastlagt	78
Hvordan bevilgningene kan brukes og rapporteres	79
Statsbudsjettet og tildelingsbrevet som styringsdokument	80
Lønns- og personalsystem	80
Planlegging og utredning	83
Revisjon og kontroll	85
Digitalisering	87
Oppsummering	88

KAPITTEL 5

PERSONALET I SENTRALFORVALTNINGEN	92
Innledning	92
Forvaltningsapparatets kompetanse	93
Det ansvarlige og representative byråkrati	94
Demografiske profiler og forvaltningens virkemåte	98
Konsekvenser og implikasjoner av endret demografisk profil	103

KAPITTEL 6

FORVALTNINGSROLLEN – HENSYN OG SPENNINGER	110
Innledning	110
Sentralforvaltningens oppgaver	111
Allmenne trekk i forvaltningsrollen	113
Departementenes politiske ledelse og regjeringens arbeid	118
Administrative lederroller og deres forhold til den politiske ledelsen	120
Stortinget og forvaltningen	121
Embetsverkets forhold til Stortinget	122
Forvaltningsrollen i endring	124

KAPITTEL 7

FORVALTNINGEN OG SAMFUNNSGRUPPER	127
Innledning	127
Interesseorganisasjoner og forvaltningen	128
Ansattes organisasjoner og forvaltningen	135

Mediene og forvaltningen	137
Enkeltaktører og forvaltningen	138
Korporatisme, lobbyisme og segmentert stat	140
KAPITTEL 8	
KOMMUNENE OG DET LOKALE NIVÅET	143
Innledning	143
Kommunesektorens plass i den offentlige forvaltningen	145
Særtrekk ved den norske kommuneinstitusjonen	149
Kommunal styring og organisering	163
Reformtrender og utviklingstrekk	173
Kommunalt selvstyre i en krisetid	179
Avslutning	181
KAPITTEL 9	
FYLKESKOMMUNEN OG REGIONAL STATSFORVALTNING	184
Innledning	184
Reform på regionnivået	185
Fylkeskommunal styring og organisering	193
Statlig forvaltning på regionalt nivå	195
Avslutning	200
KAPITTEL 10	
OVERNASJONAL FORVALTNING OG DEN EUROPEISKE UNION	203
Det nasjonale politiske systemet – et åpent system	203
Europas politiske system i endring	206
EUs lovgivende organer – Rådet og Europaparlamentet	208
EUs utøvende organ – Kommisjonen	209
EU-byråer: mer utøvende kapasitet på EU-nivået	213
Norsk forvaltnings respons på EU og EØS-avtalen	213
Praktisering av EU-lovgivning	216
Overnasjonalitetens demokratiske utfordring	217
KAPITTEL 11	
FORVALTNINGSPOLITIKK OG MODERNE REFORMER	220
Innledning	220
New Public Management som reformbevegelse	221
NPM på norsk – mål- og resultatstyring, fristilling og markedsretting	223
Post-NPM – bakgrunn, hovedtrekk og praksis	232
Globalisering av ideer og nasjonale variasjoner i reformtiltak – reform som idé eller konkret tiltak	235
Forvaltningsreformer – en avveining mellom kryssende hensyn	240

KAPITTEL 12	
POLITIKKOMRÅDER OG SEKTORREFORMER I ET FLERNIVÅSYSTEM	244
Innledning	244
Næringsmiddelkontroll	245
Sykehusforvaltningen	249
Arbeids- og velferdsforvaltningen (NAV)	253
Politiet	257
Samfunnsikkerhet og beredskap	261
Sammenligning av politikkområdene	268
Avslutning	269
OM FORFATTERNE	273
REGISTER	275